

פורים – זמן חשיפת הפנימיות

בעזשה"י

[1] "...וַיִּתְנַצְּבוּ בְּתַחֲתֵית הַהָרִי – אָמַר רַבִּי אֲבָדִימִי בַר חַמָּא בַר חֲסָא: מְלַמֵּד שֶׁקֶפָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עָלֵיהֶם אֶת הַהָר כְּגִיגִית וְאָמַר לָהֶם: 'אִם אַתֶּם מְקַבְּלִים הַתּוֹרָה - מוֹטָב. וְאִם לֹא - שָׁם תִּהְיֶה קְבוּרַתְכֶם.'

אָמַר רַב אֲחָא בַר זְעֻקָב: מִפְּאֵן מוֹדְעָא רַבָּה לְאוּרִינְתָא.

אָמַר רַבָּא: אֵף עַל פִּי כֵן - הַדּוֹר קִבְּלוּהָ בַיָּמִי אַחְשׁוֹרֹשׁ. דְּכָתִיב (אסתר ט) 'קִיְמוּ וְקִבְּלוּ הַיְּהוּדִים, 'קִיְמוּ מִה שֶׁקִּבְּלוּ כָּבָר...'' (שבת פח ע"א)

[2] "מי שאנסוהו עד שמכר...אם מסר מודעה קודם שימכור ואמר לשני עדים: 'דעו, שזה שאני מוכר חפץ פלוני או שדה פלוני מפני שאני אנוס' - הרי הממכר בטל" (רמב"ם יד החזקה - הלכות מכירה פרק י הלכה א)

"המקיף חברו משלוש רוחותיו וגדר את הראשונה ואת השנייה ואת השלישית אין מחייבין אותו... אמר רבי יוסי: אם עמד ניקף וגדר את הרביעית מגלגלין עליו את הכל" (בבא-קמא כ ע"ב)

[3] "שאלו תלמידיו את רבי שמעון בר יוחאי: 'מפני מה נתחייבו שונאייהם של ישראל לשבאיתו הדור בליה'...? אמר להם: 'מפני שהשתחוו לצלם' (רש"י: בימי נבוכדנצר). אמרו לו: 'וכי משוא פנים יש בדברי' (רש"י: איך זכו לנס)?! אמר להם: 'הם לא עשו אלא לפנים, אף הקדוש ברוך הוא לא עשה עמיהם אלא לפנים' " (מגילה יב ע"א)

[4] "יהם לא עשו אלא לפנים כי שורש ישראל אין לו שייכות לרע כלל, רק לפנים. ובכל פורים זוכין לאור זה, והוא מעין שבת שהוא מעין עולם הבא, דאין שם השתדלות דישאל מקדשי (כמו בימים טובים, בהם עם ישראל קובע מתי יחולו עיי הלוח, י.ו.) רק 'קדושה קביעא וקיימא'. וכן פורים אין צריך קדושת ישראל, שהרי מצותו בשכרות, 'עד בלא ידע', שאין מקום להשתדלות, רק אותו יום זכה בגורל מעצמו ('ועל כן קראו לימים האלה פורים, על שם הפור' - אסתר ט, כו), כמו מי שמרויח בגורל בלא יגיעה כלל" (אדמו"ר רבי צדוק הכהן מלובלין, רסיסי לילה, לא)

[5] "ונראה שחיוב השכרות בפורים כדברי תז"ל 'חייב אינש לבסומי בפוריא' (מגילה ז ע"ב) גם כן מכונן לזה, שעיקר איסור השכרות הוא מפני שבהסתלק הדרכת כח השכל יש לחוש לפניית רצונו של אדם לרע ותועבה, חס ושלום, אבל בפורים נשפע על כל ישראל שפע רצון של קבלת התורה, ובו ביום מאיר על כל איש ישראל המחזיק בתורת ד' אור רצון אמיתי לבחור בתורה ובדרכיה, ועל כן מראים שאפילו בשכרותו אינו סר מדרך ד', מפני שפנימיות רצונו הוא פונה לטוב" (הראי"ה קוק, עולת ראייה, א; תמא)

"...וששון זו מילה, זהו תוקף קדושת ישראל שמלידה המבדיל בינם לעמים, כמו שאמרו (נדריים לא עייב) דאפילו ערלי ישראל נקראים מולים, היינו אפילו אם בפועל לא כן, ואף על פי שחטא ישראל הוא משורשן, שאינו משתנה. מה שאין כן מולי אומות העולם נקראים ערלים, רצה לומר אפילו נראה מוגדר אינו אלא לפנים, בפשיטת טלפיים, ותוכו אין כן¹. וכל קטרוג עמלק הוא מצד ההתגלות דלפנים... וכן חטא דישאל אז היה כן, כמו שאמרו (מגילה יב ע"א) יהם לא עשו אלא לפנים וגם הקב"ה לא עשה אלא לפנים, דכל ענן עמלק הוא רק לפנים, וכל שלתו יעד ארגיעה, והסוף מתראה דכל שלתו היה לפנים כמו שהוא כל מעשיו רק לפנים, וכל מה שחשב המן לתכלית גודלו והתפאר שגם אסתר לא קראה כי אם אותו היה באמת להאבדו, ורק לפנים היה נראה זה לו לכבוד ולגאות, ואצל בני ישראל להיפך - כל הפורעניות רק לפנים כמו שכל החטאים רק לפנים, דאמיתות רצוננו לעשות רצונך², ואף על פי שהלב נראה עקוב הוא באמת מלא קדושה.

וזהו מידת ד' יתברך ו'חנותי את אשר אחון אף על פי שאינו כדאי והגון' (ברכות ז ע"א), דמי שאין לו משלו נותן לו מאוצר מתנת חיים, הגדול יותר, ואף על פי שד' יתברך נקרא 'אוהב משפט', והכל במשפט, אבל באמת גם זה במשפט, אף על פי שנקרא כחוקה בעולם הזה, כמו שיש בתורה חוקים דלא נגלה טעמם ובאמת גם הם מכלל משפטי ד', שיש בהם טעם לשבת, אלא שנעלם בעולם הזה, והתורה היא מידת הנהגתו יתברך בכל העולמות ובכל הדורות, והוא כענן שאין טעם ברצון, מה שאדם רוצה איזה דבר ואוהב וחושק בלא שום טעם גלוי בלבו, ומכל מקום באמת ודאי יש סיבה וטעם אלא שנעלם.

וכך אהבת ד' יתברך לישראל, אף על פי שאין נראה טעם, וכמו שנאמר (מלאכי א, ב) 'ואמרתם במה אהבתנו?...' רק גזרת הכתוב הוא וחוקה שחקק לעצמו, וכמו שכתב על עצמו (מלאכי א, ג) 'ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי, בלי שום טענה וטעם, אפילו זה יעשה כל טוב למראית עין וזה להיפך, ד'האדם יראה לעיניו, ולפעולה הנגלית, ומידות המתגלים מצד התפשטותם, וד' יראה ללבבי שממנו תוצאות חיים ומקור המידות והמעשים כולם הנמשכים מהתגלות לבו, ונובעים ממעמקי הלב, הנעלם מעין האדם עצמו גם כן, רק גלוי לפניו, ד' יתברך בוחן ליבות, וד' יתברך העיד על פי נביאיו דהוא ליבן של ישראל, היינו דמעמקי ליבם דבוק באלקים חיים.

ועל כן 'אף על פי שדלותי - לי נאה להושיעי' (פסחים ק"ח ע"ב), כי ד' יתברך אוהב עניים, ויאני ד' את דכא ושפל רוח, דמי שמכיר דלותו פונה אל ד' יתברך ומיד ד' יתברך מושיעו, כמו שנאמר (ישעיה מה, כב) 'פנו אלי והינשעו, ובני ישראל לעולם הם בתכלית הדלות ומכירים דלותם

¹ "...מה החזיר הזה בשעה שהוא רובץ פושט טלפיו, כלומר 'ראו שאני טהור', כך עשו"

(ילקוט שמעוני בראשית קיב)

² "רבון העולמים, גלוי ונדוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ומי מעפב? שאור שבעסה ושעבוד גליות. יהי רצון מלפניך, ד' א-להינו, שתכניעם מלפנינו ומאחרינו, ונשובה לעשות חסי רצונך בלבב שלם" (מתוך תפילות האמוראים, ברכות יז ע"א)

במעמקי ליבם³, ועל כן הגם שהם דלים מן המצוות די' יתברך נקרא 'עוזר דלים', וזהו האוצר של מתנת חיים שנותן ממנו לכנסת ישראל שהם דלים, דלית להו מגרמייהו כלום, וכך משפט מידת החסד, די'כך דרכו דגומל חסדים דרדיף בתר דלים' (שבת קד ע"א) ונותן רק למי שהוא חסר, ולא למי שיש לו, שאין צריך. ועשו אומר 'יש לי רבי' (בראשית לג, ט) ואינו חסר, מה שאין כן יעקב אבינו ע"ה אומר 'יש לי כלי' (שם פס' יא) היינו ההתכללות, ד'בוקק בדי' יתברך הכולל הכל, ולפי שאין לו (= אלא) רק מה שדי' יתברך נותן - ממילא יש לו כל, דכלום חסר מבית המלך?

ובמתנות לאביונים דפורים, שהוא לכל מי שפושט יד⁴, מעוררים מידה זו למעלה, כטעם די' צילך', להיות די' יתברך משפיע לכל מי שפושט יד, ובלבד שיפשוט היד, והם זרע ישראל לבדם, שהם האביונים שנפשו צמאה וכמהה לישועת די' יתברך, ובוה מתגלה האור המבדיל בין ישראל לעמים, דאפילו אביוני עמך ויאין עני אלא בדעת' (נדריים מא ע"א), מאחר שדי' יתברך נותן להם - הרי נתינתו הוא כיד המלך, מלוא עומסו, והם מתמלאים מכל טוב כלבנה במילואת, ועל ידי זה זוכין ליקר אלו תפילין שבראש, שהוא הקשר האמץ שבינם לאביהם שבשמים, עד ד'ראו כל עמי הארץ כי שם די' נקרא עליך ויראו ממך'...

וזהו מצנת ביסומי בפוריא עד דלא ידע וכו' (מגילה ז ע"ב), שאף שמצד הידיעה אין שום הבדל בפועל כלל, די'הללו עובדי עבודה זרה והללו וכו', אפילו כן מכל מקום זה ארור וזה ברוך, אף שאין שום ידיעה להבדיל ביניהם - ההבדל הוא למעלה מהדעת. וזהו התפילין, שהם הקשר והכתר שבראש, שלמעלה מהדעת והשגת אדם, כי נתברר שהם שלמים ודבוקים בדי' יתברך...

ובכל פורים מתגלה אפס קצחו מאור הזה דרך העלם של שכרות דלא ידע, שאינו בגילוי להדעת בפועל, אבל מכל מקום הוא מתברר ומאיר במעמקים לכל נפש מישראל כל המשכות אורות הללו, כל אחד לפי ערכו ומדרגתו, וכך הולך ואור בכל פורים מעט מעט עד נכון היום שימחה זרעו של עמלק לגמרי במהרה בימינו אמר"

(אדמו"ר רבי צדוק הכהן מלובלין, מחשבות חרוץ אות יד)

³ "אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר ברבי שמעון: כל מקום שאתה מוצא דבריו של רבי אלעזר בנו של רבי יוסי הגלילי בהגדה עשה אגדה באפרכסת. (דברים ז) 'לא מר'בכם מפל העמים חשק די' בכם' וגו'. אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: חושקני בכם, שאפלו בשעה שאני משפיע לכם ג'גדה, אתם ממעטין עצמכם לפני - נתתי ג'גדה לאברהם, אמר לפני (בראשית יח) 'ואנכי עפר ואפר'. למשה ואהרן, אמרו (שמות טז) 'ונחנו מה'. לדוד, אמר (תהלים כב) 'ואנכי תולעת ולא איש'. אכל האומות אינם כן. נתתי ג'גדה לנמרוד, אמר (בראשית יא) 'הבה נבנה לנו עיר'. לפ'רעה, אמר (שמות ח) 'מי די'. לסנחריב, אמר (מ"ב יח) 'מי בכל אלהי הארצות' וגו'. לנבכדנאצר, אמר (ישעיה יד) 'אעלה על ב'מתי עבי. לחירם מלך צור, אמר, (יחזקאל כח) 'מושב א-להים בשבתי בלב ימים'..." (חולין פט ע"א)

⁴ "אין מדקדקין במצנות פורים אלא כל מי שהוא פושט את ידו ליטול נותנין לו" (ירושלמי מגילה א, ד)